Institutionen för Mekanik

2016-08-22

Tentamen i SG1130, SG1109 Mekanik I

Varje uppgift 1-4 ger högst 3 poäng. Skrivtid: 4 h

OBS! Inga hjälpmedel! Uppgifterna 1-4 skall inlämnas på **separata** papper. ***Lycka till!***

Problem

1)

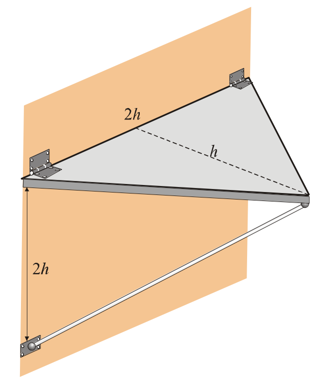

Ett bord består av en triangulär skiva med basen $2h$ och höjden h. Skivan med massan m är tunn och kan vridas fritt kring horisontell axel genom två gångjärn längs sin bas i en vertikal vägg. För att skivan skall hållas horisontellt stöds den i spetsen av en lätt stång vars andra ände är fäst i väggen med en kulled på avståndet $2h$ under ena hörnet på skivan, se figur. Beräkna kraften i stången till storlek och riktning om stången kan anses ledad även i andra änden.

2)

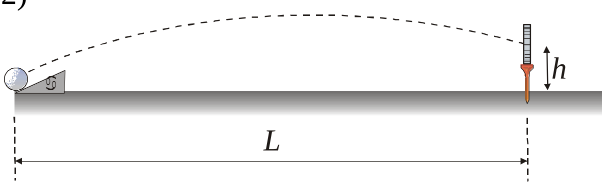

I en ”golftävling” skall man träffa en 10-krona som står på högkant på en peg, nedstucken i den horisontella greenen. Utslaget görs från en ramp som lutar vinkeln α mot horisontalplanet. Hur stor skall utgångshastigheten v_0 vara för att man skall träffa slanten? Bollen och myntet betraktas som partiklar och banans geometri framgår av figuren.

3)

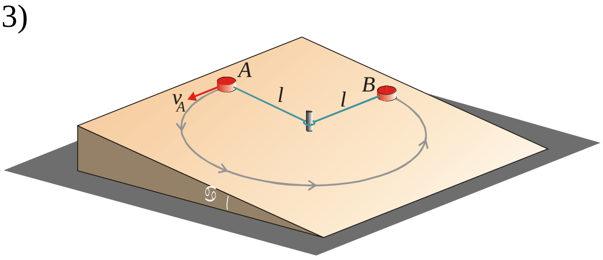

En partikel med massan m är fäst i en lätt stav med längden l och rör sig på ett strävt lutande plan med lutningsvinkeln α. Partikeln ges en hastighet v_A i den högsta punkten A vinkelrätt mot staven. Partikeln glider på planet och stannar efter trekvarts varv i punkten B. Bestäm friktionstalet μ mellan partikeln och planet.

4)

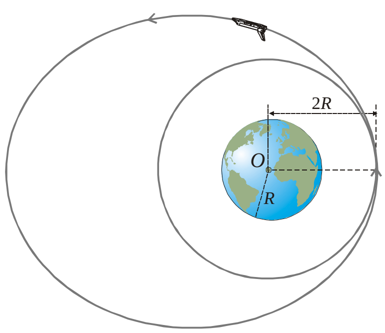

En rymdfärja rör sig i en cirkulär bana runt jorden på avståndet två jordradier från jordens medelpunkt. Plötsligt startas raketens motorer och dess fart blir 4/3 gånger så stor på mycket kort tid. Hur stort blir största avståndet till jordens medelpunkt?

Teori

(Välj **ett** korrekt alternativ och redovisa på separat svarsblad! En poäng per uppgift)

1. En rak dämpares kraft beskrivs av $\mathbf{F}_c = -c\dot{x}\mathbf{e}_x$, där x är en lägeskoordinat, $\mathbf{e}_x$ är x-axelns riktning, och c är en konstant. Analys av c-konstantens dimension ger:
a) MLT^{-2} **b)** MLT^{2} **c)** $ML^{-1}T^{-1}$ **d)** LT^{2} **e)** $ML^{2}T^{-2}$ **f)** MT^{-1}

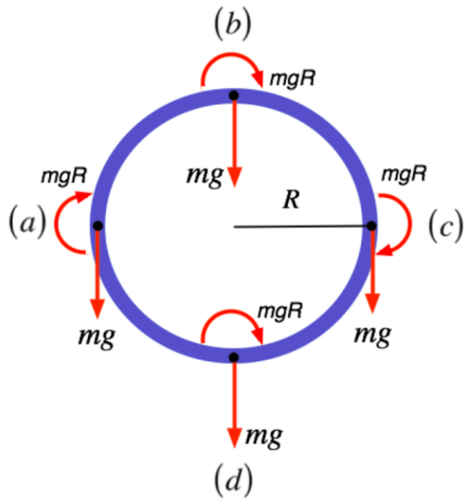

2. En tunn, homogen ring med massa m och radie R påverkas av tyngdkraften neråt i figuren. Ange korrekt resultant i figuren.

3. För ett föremål (stel kropp) i jämvikt finns jämviktsekvationer man kan använda i analys av kraftpåverkan. Hur många oberoende ekvationer är möjliga att använda?
(a) 6 **(b)** 5 **(c)** 4 **(d)** 3 **(e)** 2 **(f)** 1

4. Fullfölj meningen med korrekt alternativ:
En (en-)kraftresultant till ett godtyckligt kraftsystem …
(a) finns alltid.
(b) finns alltid, men bara i masscentrum av kroppen.
(c) finns alltid om kraftsumman är lika stor som momentsumman med avseende på origo.
(d) finns inte om kraftsumman är parallell med momentsumman med avseende på origo.
(e) finns inte om kraftsumman är vinkelrät mot momentsumman med avseende på origo.
(f) finns alltid, men bara i origo.

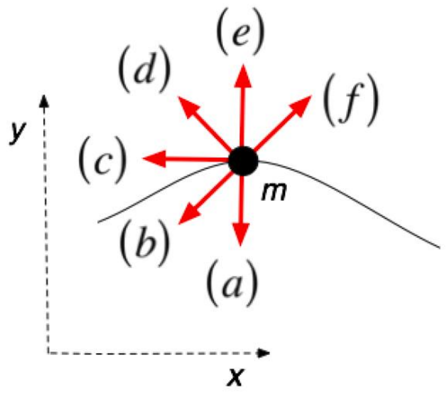

5. Vilken pil motsvarar radiella riktningen (normalriktningen) för en partikelmassa m som rör sig åt vänster längs bankurvan i figuren? Banan ligger i xy-planet.

6. En logisk följd av ekvationer (från vänster led) för en partikel ges i kursens beteckningar av:

$$\dot{\mathbf{H}}_O \overset{\text{(a)}}{=} \frac{\mathrm{d}(\mathbf{r}\times\mathbf{p})}{\mathrm{d}t} \overset{\text{(b)}}{=} \mathbf{v}\times\mathbf{p}+\mathbf{r}\times\dot{\mathbf{p}} \overset{\text{(c)}}{=} \mathbf{r}\times\dot{\mathbf{p}} \overset{\text{(d)}}{=} \mathbf{r}\times\mathbf{F} \overset{\text{(e)}}{=} \mathbf{M}_O .$$

Vid vilken likhet används definitionen av ett rörelsemängdsmoment?

7. För en spänd, lätt tråd som förbinder två partikelmassor gäller att
(a) tråden påverkar den snabbaste partikeln av de två med minst kraft.
(b) tråden påverkar den snabbaste partikeln av de två med störst kraft,
(c) tråden påverkar båda partiklarna med lika kraftvektorer,
(d) tråden påverkar båda partiklarna med lika stora men motriktade kraftvektorer,
(e) tråden påverkar båda partiklarna med lika kraftparsmoment skilt från $\bar{\mathbf{0}}$,
(f) tråden påverkar båda partiklarna med lika stora men motriktade kraftvektorer bara om partiklarna är i vila,

8. Rörelsemängden för en partikel som rör sig
(a) har alltid positiva komponenter.
(b) är alltid vinkelrät mot dess rörelseenergi.
(c) ändrar sig alltid vinkelrät mot kraften.
(d) är alltid konstant om partikeln har en likformig cirkelrörelse.
(e) ändrar sig alltid parallellt med kraften.
(f) är alltid konstant vid centralrörelse.

9. En logisk följd av ekvationer med kursens beteckningar ges av:

$$\Delta\mathbf{p} \overset{\text{(a)}}{=} \mathbf{p}(t_1)-\mathbf{p}(t_0) \overset{\text{(b)}}{=} m\mathbf{v}(t_1)-m\mathbf{v}(t_0) \overset{\text{(c)}}{=} \int_{t_0}^{t_1} m\mathbf{a}\mathrm{d}t \overset{\text{(d)}}{=} \int_{t_0}^{t_1} \mathbf{F}\mathrm{d}t$$

$$\overset{\text{(e)}}{=} \left(\int_{t_0}^{t_1} F_x\mathrm{d}t, \int_{t_0}^{t_1} F_y\mathrm{d}t, \int_{t_0}^{t_1} F_z\mathrm{d}t\right) \overset{\text{(f)}}{=} \mathbf{I}$$

Vid vilken likhet används definitionen av impulsen?

10. Två satelliter med lika massor rör sig kring jorden i olika banor, men där banorna har lika storaxlar. Vilka ytterligare mekaniska storheter är alltid lika för de två satelliterna?
(a) farter och sektorhastigheter,
(b) bara sektorhastigheter,
(c) mekaniska energier och omloppstider,
(d) accelerationer och sektorhastigheter,
(e) farter och totala mekaniska energier,
(f) bara omloppstider.

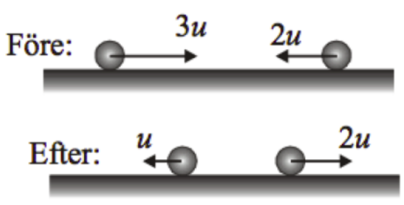

11. I en rak stöt mellan två partiklar registreras de hastigheter i u-enheter som visas i figuren. Vilket värde har kvoten ”vänster massa / höger massa”?
(a) 1/3 **(b)** 1/2 **(c)** 1 **(d)** 2 **(e)** 3 **(f)** 4

12. Antag att ett mekaniskt system satisfierar svängningsekvationen:
$\ddot{x}+c\dot{x}+\dfrac{4k}{M}x=a$, där k, M, a och c är konstanter. För vilket värde på c är systemet kritiskt dämpat?

(a) $\dfrac{aM}{4k}$ **(b)** $4a\sqrt{\dfrac{k}{M}}$ **(c)** $4\sqrt{\dfrac{M}{k}}$ **(d)** $2a\sqrt{\dfrac{M}{k}}$ **(e)** $2\sqrt{\dfrac{a}{k}}$ **(f)** $4\sqrt{\dfrac{k}{M}}$

Svar
(Markera svar med <u>ett</u> tydligt kryss 'X' på varje rad)

	(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						

Person-nr:____

För- och efternamn (texta):

____

____

Lösningsförslag:

Problemdelen:

1) Frilägg först de relevanta krafter och inför ett koordinatsystem. Tyngdpunkten av triangeln ligger vid i punkten (h,0,h/3).

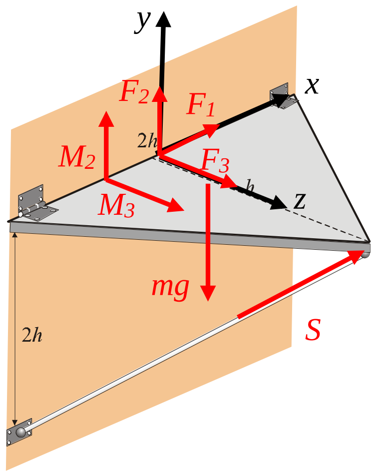

Stångkraften **S** är i riktning av stången, $\mathbf{S} = S\cdot(1,2,1)/\sqrt{6}$. Systemet är i jämvikt, dvs kraftsumman och momentsumman är noll. Eftersom vi bara söker **S** beräknar vi momentet kring origo: $\begin{pmatrix}0\\0\\h/3\end{pmatrix}\times\begin{pmatrix}0\\-mg\\0\end{pmatrix}+\begin{pmatrix}0\\0\\h\end{pmatrix}\times\begin{pmatrix}1\\2\\1\end{pmatrix}\frac{S}{\sqrt{6}}+\begin{pmatrix}0\\M_2\\M_3\end{pmatrix}=\begin{pmatrix}0\\0\\0\end{pmatrix}$.

Momentet i x blir då $mg\frac{h}{3}=2h\frac{S}{\sqrt{6}}$ och därmed $S=\frac{\sqrt{6}}{6}mg$. Slutresultatet blir $\mathbf{S}=\frac{mg}{6}\begin{pmatrix}1\\2\\1\end{pmatrix}$.

2) Enda accelerationen i problemet är $\mathbf{a}=(\ddot{x},\ddot{y},\ddot{z})=-g\mathbf{e}_y$. Med begynnelsevillkor vid $t=0: \mathbf{v}=(v_0\cos\alpha, v_0\sin\alpha, 0)$ och $\mathbf{r}=\mathbf{0}$, integrerar vi två gånger. Vi får $x=v_0\cos\alpha\cdot t$ och $y=-\frac{1}{2}gt^2+v_0\sin\alpha\cdot t$.

Bollen når $x=L$ vid tid $t_1=L/(v_0\cos\alpha)$. Samtidigt vill vi att $y=h$ vid samma tid t_1: $h=-\frac{1}{2}gt_1^2+v_0\sin\alpha\cdot t_1$. Om man sätter in allt och löser för v_0^2 får man slutresultat

$$v_0^2=\frac{gL}{2\cos^2\alpha(L\tan\alpha-h)}.$$

3) Totala arbete $U_{A-B}=T_B-T_A=0-\frac{1}{2}mv_A^2=U_{A-B}^{tyngd}+U_{A-B}^{fr}$. Arbetet av tyngdkraften är $U_{A-B}^{tyngd}=V_A^{mg}-V_B^{mg}=0+\sin\alpha\cdot l\cdot mg$. Därmed får vi arbetet av friktionen som $U_{A-B}^{fr}=-\frac{1}{2}mv_A^2-mgl\sin\alpha$. Samtidigt vet vi att friktionens arbete är given av μ gånger normalkraften och vägens längd, dvs $U_{A-B}^{fr}=-\mu mg\frac{3}{4}2\pi l$. De två sista ekvationer kombineras, och friktionstalet bestäms till $\mu=\dfrac{\frac{1}{2}v_A^2+gl\sin\alpha}{\frac{3}{2}gl\pi}$.

4) Först, bestäm hastigheten på cirkulära banan:

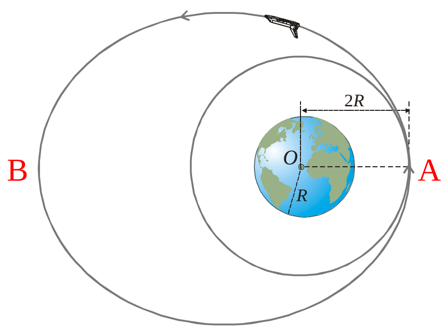

$$e_n : m\frac{v_C^2}{2R} = G\frac{mM}{(2R)^2} \Rightarrow v_C^2 = \frac{GM}{2R} = \frac{gR}{2}.$$

Hastigheten efter motorns inverkan i punkt A är

$$v_A = \frac{4}{3}v_C.$$

På elliptiska banan, rörelsemängdsmomentet är konstant: $2Rv_A = hv_B$, vilket ger $v_B = \frac{8}{3}\frac{R}{h}v_C$, om vi betecknar punkten längst borta från jorden med B.

Mekaniska energin är också konstant: $T_A + V_A = T_B + V_B$, och med gravitationspotential $V = -G\frac{mM}{r} = -mg\frac{R^2}{r}$ fås

$$\frac{1}{2}mv_A^2 - mg\frac{R^2}{2R} = \frac{1}{2}mv_B^2 - mg\frac{R^2}{h}.$$

Man sätter nu in v_A, v_B, v_C och man får en kvadratisk ekvation

$$h^2 - 18Rh + 32R^2 = 0.$$

Det finns två lösningar $h_{1/2} = \frac{18R \pm \sqrt{324 - 4 \cdot 32}R}{2} = (9 \pm 7)R$. Sökta lösningen är

$\underline{\underline{h = 16R}}$.

Lösningsförslag Teoridelen:

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**	**(e)**	**(f)**
1.						**X**
2.	**X**					
3.	**X**					
4.				**X**		
5.	**X**					
6.	**X**					
7.				**X**		
8.					**X**	
9.						**X**
10.						**X**
11.			**X**			
12.						**X**